

ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ದಾಖಲೆಗೊಂಡಂತೆ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ರಾಜೇಶ್ ಜಿ.

ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರು, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಪುರ ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಪದವಿ ಕಾಲೇಜು, ಕೆ.ಆರ್
ರಸ್ತೆ, ಬೆಂಗಳೂರು.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18471184>

ABSTRACT:

ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನವು ಒಂದು ಪುಟ್ಟ ಪಾಳೆಪಟ್ಟಿನಿಂದ ಬಲಿಷ್ಠ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪಥವನ್ನು ಈ ಬರಹವು ಶಾಸನೋಕ್ತ ಆಧಾರಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತದೆ. ವಿಜಯನಗರದ ಪತನಾನಂತರ ಯದುವಂಶದ ಅರಸರು ಸ್ವತಂತ್ರಗೊಂಡು ರಾಜ್ಯ ವಿಸ್ತರಿಸಿದ ಕ್ರಮ, ರಾಜ ಒಡೆಯರ್ ಮತ್ತು ಕಂಠೀರವ ನರಸರಾಜ ಒಡೆಯರ್ ಕಾಲದ ಧಾರ್ಮಿಕ ದತ್ತಿಗಳು ಹಾಗೂ ಹೈದರಾಲಿ-ಟಿಪ್ಪು ಸುಲ್ತಾನರ ಕಾಲದ ಯುದ್ಧತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪಾಂಡವಪುರದ 'ಫ್ರೆಂಚ್ ರಾಕ್' ಇತಿಹಾಸ, ಫ್ರೆಂಚ್ ಸೈನ್ಯದ ಒಡನಾಟ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು ಅರಸರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾಳಜಿಗಳನ್ನು ಶಾಸನಗಳ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಸರ್ವತೋಮುಖ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಸನಗಳು ಕೇವಲ ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲದೆ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಿಕಸನದ ಜೀವಂತ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ಲೇಖನವು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತದೆ.

KEYWORDS:

ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನ, ಐತಿಹಾಸಿಕ ಶಾಸನಗಳು, ಯದುವಂಶ, ಫ್ರೆಂಚ್ ರಾಕ್, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ.

ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಆ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳು, ಸ್ಮಾರಕಗಳು, ವೀರಗಲ್ಲು ಹಾಗೂ ಮಾಸ್ತಿಗಲ್ಲುಗಳು ಆಧಾರಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ದೊರೆತಿರುವ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಆಧಾರಗಳಿಂದ ಆ ಕಾಲದ ಆಡಳಿತ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಲೆ, ಧರ್ಮ ಹೀಗೆ ಅಂದಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಅರಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳು ಹಾಗೂ ಐತಿಹಾಸಿಕ ದಾಖಲೆಗಳಿಂದ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸ್ವತಂತ್ರಗೊಂಡು ಅಧಿಕಾರ ನಡೆಸಿದವು. ಅಂತಹವುಗಳಲ್ಲಿ ಉಮ್ಮತ್ತೂರು ಸಹ ಒಂದು. ವೀರ ಮಂಗಪ್ಪನ ಮಗನಾದ ಮಹಾಮಂಡಲೇಶ್ವರ ಮಲ್ಲರಾಜ ಒಡೆಯನು ತಲಕಾಡು ಸೀಮೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಶಿವನಸಮುದ್ರದ ಬಳಿ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿದ್ದನು. ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದ ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ತಲಕಾಡು ಮತ್ತು ಉಮ್ಮತ್ತೂರುಗಳು ವಿಲೀನಗೊಂಡವು. ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣವು

ಮೈಸೂರು ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿತ್ತು. ರಾಜ ಒಡೆಯರು ಉಮ್ಮತ್ತೂರು ಪಾಳೆಪಟ್ಟನ್ನು ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಗಂಡುಗಲಿಗಳಂತೆ ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸಿದ ವಿಜಯನಗರದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ವಂಶವಾದ ಅರವೀಡು ವಂಶವು ದುರ್ಬಲ ರಾಜರುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದಾಗಿತ್ತು. ಕ್ರಿ.ಶ. 1565ರಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ತಾಳೀಕೋಟೆ ಕದನವು ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಾಮಾವಶೇಷ ಮಾಡಿತು. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಹುತೇಕ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಬಹಮನಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಲೀನಗೊಂಡವು. ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರಗೊಂಡು ಅಧಿಕಾರ ನಡೆಸಲು ಮುಂದಾದವು. ಅಂಥವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನವು ಪ್ರಮುಖವಾದುದು.

ಕ್ರಿ.ಶ. 1399ರಲ್ಲಿ ಯದುವಂಶದ ಯದುರಾಯ ಎಂಬುವವರಿಂದ ಅರಸು ಮನೆತನವು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು ಎಂದು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಸಮೀಪದ ಹದಿನಾಡು ಮತ್ತು ಕಾರುಗಳಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಂತೆ ಆಳ್ವಿಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿದ್ದು ಚಾಮರಾಜನು ಪಾಳೆಗಾರನಾಗಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ಕೆಲವು ಆಂತರಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಬೆಂಬಲ ನೀಡಿದ ಯದುರಾಯ ಮತ್ತು ವಿಜಯರು ನೇರವಾಗಿ ಮೈಸೂರು ಪಾಳೆಪಟ್ಟಿನಿಂದ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಚುರುಕುಗೊಂಡರು. ಚಾಮರಾಜನಿಗೆ ಕಿರುಕುಳ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಾರನಾಯಕನನ್ನು ಮಣಿಸಿ ಚಾಮರಾಜನ ಮಗಳೊಡನೆ ವಿವಾಹವಾಗಿದ್ದು, ಚಾಮರಾಜನ ನಿಧನದ ತರುವಾಯ ತಾವೇ ಒಡೆಯರಾದುದರಿಂದ 'ಒಡೆಯರೆಂಬ' ಹೆಸರಿನಿಂದ 1513ರಿಂದ ಮೈಸೂರನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನಾಗಿಸಿ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಿದರು. ಅದೇ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲರಾಗಿದ್ದ ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರ ಪ್ರಭುತ್ವ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಅವರ ಸಾಮಂತ ರಾಜರಾಗಿ ಮುಂದುವರೆದರು.

“ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ತೆರಕಣಾಂಬಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾದಂತೆ ಈ ಒಡೆಯರ್ ವಂಶವು ಕ್ರಿ.ಶ. 1550 ರವರೆಗೂ ನಮಗೆ ಸಿಗುವ ಇವರ ವಂಶದ ಮಾಹಿತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಬಲವಾದ ದಾಖಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಆಧಾರಗಳು ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಇದರ ಆರಂಭದ ಇತಿಹಾಸವು ನಂಬಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿದೆ” ಎಂದು ಸಿ. ಹಯವದನರಾವ್‌ರವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೂ ಸಹ ಬೋಳ ಚಾಮರಾಜನ ದುರ್ಬಲ ಆಡಳಿತದ ತರುವಾಯ 1576ರಲ್ಲಿ ರಾಜ ಒಡೆಯರು ಆಡಳಿತ ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಜನಾದನು. ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಅಧಿಕಾರ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ 2ನೇ ತಿರುಮಲನೊಂದಿಗೆ ಸೇನೆ ಸಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಓಡಿಸಿ 1610ರಿಂದ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣವನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸಿದನು. ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಹುತೇಕ ಪ್ರದೇಶಗಳು ನೇರವಾಗಿ ಮೈಸೂರರಸರ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟವು. ಇವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೇಲುಕೋಟೆಯು ವಿಶೇಷವಾದ ದಾನ, ದತ್ತಿ, ಕೊಡುಗೆಗಳಿಂದ ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಯಾದುದಲ್ಲದೆ ಧಾರ್ಮಿಕ

ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿತು.

ರಾಜ ಒಡೆಯರು ಮೈಸೂರು ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗೆ ಸುತ್ತಲಿನ ಪಾಳೆ ಪಟ್ಟುಗಳನ್ನು ವಿಲೀನಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಗಡಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಂಡರು. ನಂತರದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಕಂಠೀರವ ನರಸಿಂಹರಾಜರು (1638-1659) ಉತ್ತಮ ಕಲಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಬಿಜಾಪುರದ ಆದಿಲ್‌ಷಾಹಿಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಿ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪರಕೀಯರ ಆಕ್ರಮಣದಿಂದ ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡರು. ಮೇಲುಕೋಟೆಯ 214ರ ತಾಮ್ರ ಶಾಸನವೊಂದು “ಮೈಸೂರಿನ ಅರಸರಾದ ಕಂಠೀರವ ನರಸರಾಜ ಒಡೆಯರ್‌ರವರು ಮೇಲುಕೋಟೆಯ ಉತ್ತರಕ್ಕಿರುವ ಸುಖದೊರೆ ಮತ್ತು ಸುತ್ತಲ ಏಳು ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಅಗ್ರಹಾರಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದತ್ತಿ ನೀಡಿ, ಊಟ, ವಸತಿಗಳಿಗಾಗಿ ಅನುಕೂಲ ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟುದನ್ನು ದಾಖಲಿಸುತ್ತದೆ”¹ ಆದರೆ ಇಂದು ಸುಖದೊರೆ ಗ್ರಾಮ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂತರವಳ್ಳಿಯ ಶಾಸನವು 1657 ರಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ನರಸರಾಜ ಒಡೆಯರ್ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಅರ್ಕೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ನಿರ್ಮಾಣದ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ದಾಖಲಿಸುತ್ತದೆ.

1686ರ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ತಾಮ್ರ ಶಾಸನವು ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜರ ವಂಶಾವಳಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೂ ಮೇಲುಕೋಟೆಯ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ ದೇವಾಲಯದ ಬಂಗಾರದ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ ಬಗ್ಗೆ ದಾಖಲಿಸಿದೆ ಮತ್ತು ತೊಂಡನೂರು ಮತ್ತು ಅತ್ತಿಕುಪ್ಪೆ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಅಗ್ರಹಾರವನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ್ ಕಾಲದ ಕೆ.ಆರ್. ಪೇಟೆಯ ಚಟ್ಟಂಗರೆ ಶಾಸನವು ಚಟ್ಟಂಗರೆ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಹೈದರನು ಖರೀದಿಸಿ ತೊಣ್ಣೂರಿನ ನೀಲಾವಸೂದ್ ಖಾದ್ರಿ ಫೀರ್ ದರ್ಗಾದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ವಾರ್ಷಿಕ ಉರುಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಬಡಜನರ ಅನ್ನದಾನಕ್ಕಾಗಿ ಉಂಬಳಿ ಬಿಟ್ಟ ವಿಚಾರವನ್ನು ದಾಖಲಿಸುತ್ತದೆ.

“ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರು ರಾಮಾನುಜರ ತಿರುನಕ್ಷತ್ರದ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಸೇವೆಗಳಿಗಾಗಿ ದತ್ತಿ, ದೇಣಿಗೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ನಾರಾಯಣ ದೇವರಿಗೆ ಚಿನ್ನದ ಹಸ್ತಾಭರಣಗಳನ್ನು ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿ ನೀಡುತ್ತಾರೆ”² ಹೀಗೆ ಕೊಡುಗೆ, ದಾನ, ದತ್ತಿಗಳಿಂದ ಸಮಾಜಕಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರ ಜೊತೆಗೆ ರಾಜ್ಯ ವಿಸ್ತರಣೆಯ ಕಡೆಗೂ ಗಮನಹರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸುಸಜ್ಜಿತ ಸೈನ್ಯವೊಂದನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಟೊಂಕಕಟ್ಟಿ ನಿಂತರು. ಅವರ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಳೆ ನಂಜರಾಜಯ್ಯ ಮತ್ತು ಹೈದರಾಲಿಯೆಂಬ ಸಮರ್ಥ ದಂಡನಾಯಕರಿದ್ದರು.

1746ರ ದೇವನಹಳ್ಳಿಯ ಕಾಳಗ, 1751ರ ಆರ್ಕಾಟಿನ ದಾಳಿ, 1755ರ ದಿಂಡಿಗಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಸಲಾಬತ್ ಜಂಗನ ದಾಳಿಗಳು ಭಾರಿ ನಷ್ಟವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದವು. ಮೈಸೂರು ರಾಜನು ಯುದ್ಧದ ಬಾಬತ್ತಾಗಿ 65 ಲಕ್ಷ ರೂಗಳನ್ನು ನೀಡಬೇಕೆಂದು

ಷರತ್ತು ನೀಡಿದುದರಿಂದ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಚಿನ್ನಾಭರಣ, ಹಣ, ದೇವಾಲಯದ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಒತ್ತೆಯಿಟ್ಟರು, ಸಂಸ್ಥಾನ ದಿವಾಳಿಯತ್ತ ಸಾಗಿತು. ಮರಾಠರ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ದಾಳಿಯಿಂದಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಯುದ್ಧದ ಖರ್ಚು 32 ಲಕ್ಷ ನೀಡಲು ಅಸಮರ್ಥರಾಗಿ ನಾಗಮಂಗಲ ಮತ್ತು 13 ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳನ್ನು ಒತ್ತೆಯಿಡಬೇಕಾಯಿತು. ಇಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿತು.

ನಂತರದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಅರಸರುಗಳು ಅಸಮರ್ಥರಾದುದರಿಂದ ಹೈದರಾಲಿಯು (1761-82) ಎಲ್ಲಾ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ತನ್ನ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಂಡನು. ಹೈದರನ ಮಗನಾದ ಟಿಪ್ಪುವೂ ಸಹ ಪ್ರಬಲನಾದುದರಿಂದ ಮೈಸೂರಿನ ಅರಸರು ಇದರಿಂದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಂಜರಾಜ ಒಡೆಯರ್ (1766-70), ಬೆಟ್ಟದ ಚಾಮರಾಜರು (1770-1776), ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರ್ (1776-96) ಅದಕ್ಕರಾಗಿದ್ದರು. ಹೈದರಾಲಿ ಮತ್ತು ಟಿಪ್ಪು ಸುಲ್ತಾನರು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಿದರೂ ಸಹ ಮರಾಠರು ಮತ್ತು ಬ್ರಿಟಿಷರ ಸತತ ದಾಳಿಗಳಿಂದ ಕಂಗೆಟ್ಟರು. ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಬಳಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮರಾಠ ಪೇಶ್ವೆಗಳು, ಹೈದರಾಬಾದಿನ ನಿಜಾಮ ಹಾಗೂ ಆಂಗ್ಲರೊಡನೆ ನಡೆಸಿದ ಎರಡೂ ಕದನಗಳು ಮೈಸೂರು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದವು.

1769ರಲ್ಲಿ ಮರಾಠರು ಮತ್ತು ಆಂಗ್ಲರ ನಡುವೆ ಪಾಂಡವಪುರದ ಚಿನಕುರಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಿದ ಘೋರ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮೇಲುಕೋಟೆಯು ನೇರವಾಗಿ ಗುರಿಯಾಯಿತು. ದೇವಾಲಯದ ಬಂಗಾರದೊಡವೆಗಳನ್ನು ಮರಾಠರು ಲೂಟಿಗೈದರು. ಮೇಲುಕೋಟೆಯು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಆಕ್ರಮಣಕಾರರ ತುತ್ತಾಯಿತಲ್ಲದೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಪತ್ತು ಕೊಳ್ಳೆಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ರಥಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿಯಿಟ್ಟು ಕಬ್ಬಿಣದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಹ ಕೊಂಡೊಯ್ದರು. ಇದರಿಂದ ಮೇಲುಕೋಟೆಯು ದೂಳಿಪಟವಾಯಿತು. ಬ್ರಿಟಿಷರು, ಮರಾಠರು ಸೇರಿದಂತೆ ನಡೆಸಿದ ದಾಳಿಗಳು, ಸೋಲುಗಳು, ಆದ ನಷ್ಟಗಳು ಹೈದರಾಲಿಯನ್ನು ಪದೇ ಪದೇ ಅವಮಾನಕ್ಕೆ ಗುರಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ತಲೆದೋರಿದ ಆಂತರಿಕ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟುಗಳು ಮೈಸೂರು ಅರಸರ ಅದಕ್ಷತೆ ಮತ್ತು ನೆರೆಹೊರೆಯ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ಅನೈಕ್ಯತೆಯ ಲಾಭವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಅವಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು. ಸ್ವತಂತ್ರ ನವಾಬನೆಂದು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡು ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ರಕ್ಷಕನಾಗಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿದನು. 1761ರಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹಿಡಿದರೂ ಪ್ರಾಂತ್ಯವನ್ನು ಸುಭದ್ರಗೊಳಿಸಲು ಹೇಣಗಿದನು. ಪದೇ ಪದೇ ನಡೆದ ಆಕ್ರಮಣಗಳಿಂದ ಜರ್ಜರಿತನಾಗಿ ಸತತ ಹೋರಾಟಗಳಿಂದ ಅನಾರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಿ ಮರಣಿಸಿದನು.

ಹೈದರನ ಪರಿಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಚಾಣಾಕ್ಷತೆಗಳಿಂದ ಗಳಿಸಿದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಒಡತನ ಟಿಪ್ಪುವಿಗೆ ದೊರೆಯಿತಾದರೂ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಸುಖಕರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗಾಗ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ವೈರಿಗಳ ಉಪಟಳವನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಲು ಹೋರಾಡುತ್ತಲೇ ಬಂದನು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ

1782-99ರ ಯುದ್ಧಗಳು ಟಿಪ್ಪುವನ್ನು ಛಿದ್ರಗೊಳಿಸಿದವು. 3ನೇ ಮೈಸೂರು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪಡೆದ ಸೋಲು, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬ್ರಿಟಿಷರಿಗೆ ಒತ್ತೆಯಿಟ್ಟರೂ ತೀರಲಿಲ್ಲ. ನಾಲ್ಕನೇ ಮೈಸೂರು ಯುದ್ಧ ಅವನನ್ನು ಬಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಮೈಸೂರು ನಾಲ್ಕು ಹೋಳುಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗವಾಯಿತು. ಹೈದರಾಬಾದಿನ ನಿಜಾಮ, ಮರಾಠರು, ಬ್ರಿಟಿಷರು ಹಾಗೂ ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರ ಪಾಲಾಯಿತು.

ಟಿಪ್ಪುವಿನ ರಾಷ್ಟ್ರಪ್ರೇಮ ಎಂತಹವರಲ್ಲಿಯೂ ರೋಮಾಂಚನವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಬ್ರಿಟಿಷರನ್ನು ಭಾರತದಿಂದ ಹೊಡೆದೋಡಿಸಲು ಪಣತೊಟ್ಟವನಾಗಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ ಉತ್ತಮ ಆಡಳಿತಗಾರನಾಗಿದ್ದನು. ಟರ್ಕಿ ಮತ್ತು ಆಫ್ಘಾನಿಸ್ತಾನದ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಬೆಂಬಲದಿಂದ ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮ ಬಾಂಧವ್ಯ ಹೊಂದಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಟಿಪ್ಪುವಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಸ್ಥಿತಿ ಸಂತಸದಾಯಕವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನೊಬ್ಬ ಭಾಷಾಂಧನಾಗಿದ್ದು ಪರ್ಷಿಯನ್ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಕೆಗೆ ತಂದನು. ಹಿಂದೂಗಳನ್ನು ಬಲವಂತವಾಗಿ ಮುಸ್ಲಿಂ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮತಾಂತರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. “ಚನ್ನಗಿರಿಯ ಹಿಂದೂ ಪಾಳೆಯಗಾರನಾದ ದೋಂಡಿಯವಾಘನು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಆತನನ್ನು ಬಲವಂತವಾಗಿ ಇಸ್ಲಾಂ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮತಾಂತರಿಸಿದನು. ಇಸ್ಲಾಂ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಎದುರು ಹಿಂದೂ ಪ್ರಭುತ್ವ ತಲೆಯೆತ್ತದಂತೆ ಮಾಡಿದನು”.³ ಮತ್ತೆ ಅವನನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ ‘ಇನ್‌ವ್ಯಾನ್ ಡಂಜನ್’ನಲ್ಲಿ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಡಲಾಯಿತು. ಹಲವು ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಮಸೀದಿಯನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ತೋಣ್ಣೂರಿನ ‘ನೀಲಾ ಮಸೂದ್ ಖಾದ್ರಿ ಪೀರ್’ ದರ್ಗಾವು ಒಂದು ಹಿಂದೂ ದೇವಾಲಯವಾಗಿತ್ತು. ಅದರ ಸುತ್ತಲಿರುವ ಸಾಲು ಮಂಟಪಗಳು, ಕಲ್ಲಿನ ಕಂಬ, ಗರ್ಭಗುಡಿ, ಪ್ರಾಕಾರ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಹಿಂದೂ ದೇವಾಲಯವೇ ಆಗಿದ್ದು ದರ್ಗಾವಾಗಿ ಟಿಪ್ಪು ಪರಿವರ್ತಿಸಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. “ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಮಸೀದಿಯು ಯಾವ ಮೂಲೆಯಿಂದಾದರೂ ಅದು ಹಿಂದೂ ದೇವಾಲಯವೇ ಆಗಿದೆ. ಸುತ್ತಲಿನ ಸಾಲು ಮಂಟಪಗಳು, ವಿಶಾಲ ಪ್ರಾಕಾರ, ಈಶಾನ್ಯ ಮೂಲೆಯ ದೇಗುಲದ ಆವರಣದ ಬಾವಿ, ಗರ್ಭಗುಡಿ, ಸುಕನಾಸಿನಿ, ಕೆತ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅಧೋಮುಖಿ ಕಮಲ, ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಅವನ ಮುಸ್ಲಿಂ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ತಂತ್ರಗಾರಿಕೆ ನೆನಪಾಗುತ್ತದೆ”.⁴ ಹಿಂದೂ ದೇವಾಲಯವೊಂದು ಮುಸ್ಲಿಂ ಮದರಸ ಆಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡಿರುವುದು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ ವಿರೋಧಿ ನೀತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಅದಾಗಿಯೂ ಜನರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗಾಗಿ ಹಲವು ದೇಗುಲಗಳಿಗೆ ದಾನ, ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾನೆ. ನಂಜನಗೂಡಿನ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿ ‘ಹಕೀಂ ನಂಜುಂಡ’ನೆಂದು ಗೌರವಿಸಿದ್ದಾನೆ. “ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ರಂಗನಾಥ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಕೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾನೆ. ಮೇಲುಕೋಟೆಯ ಚಲುವನಾರಾಯಣ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಬಟ್ಟಲುಗಳು, ತಾಳಂಜಿ, ಉದ್ಧರಣೆ, ಬಂಗಾರದ ಬಟ್ಟಲು, ಹಣ್ಣಾನೆ ಮತ್ತು ಗಂಡಾನೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ”.⁵ ತೋಣ್ಣೂರು ಕೆರೆಯ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದು ತೃಪ್ತಿಯಿಂದ ಅದನ್ನು ‘ಮೋತಿ ತಲಾಬ್’ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಮರಾಠರು ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೆರೆಯನ್ನು ಒಡೆಸಿ ನೀರನ್ನು ಬರಿದು ಮಾಡಿ ಅವರಿಗೆ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು ಸಿಗದಂತೆ ಎಚ್ಚರವಹಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಟಿಪ್ಪುವಿನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬಂದ ಫ್ರೆಂಚ್ ಸೈನ್ಯವು ಪಾಂಡವಪುರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ತಂಗಿದ್ದರು. ಆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು 'ದಂಡು', 'ಫ್ರೆಂಚ್ ರಾಕ್ಸ್' ಎಂದೂ ಕರೆಯುವುದುಂಟು. ಕನ್ನಂಬಾಡಿ ಕಟ್ಟೆಯ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿದವನು ಟಿಪ್ಪು ಎಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಟಿಪ್ಪುವಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೇಲುಕೋಟೆಯ ಚಲುವನಾರಾಯಣನ ಗುಡಿಯೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ರಾಮಾನುಜರು ನೀಡಿದ್ದರು. ದಿವಾನ್ ಪೂರ್ಣಯ್ಯನವರು ಈ ಹಕ್ಕನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಂಡು ಗುಡಿಯ ಮುಂಭಾಗದ ಗುಡೆಗಂಭದವರಿಗೆ ಅದನ್ನು ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸಿದ್ದರು.

ಟಿಪ್ಪುವಿನ ಮರಣದ ನಂತರ ದಿವಾನ್ ಪೂರ್ಣಯ್ಯನವರು ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತರು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಬಹುಬೇಗ ಪ್ರಗತಿಯ ದಾರಿ ಹಿಡಿದು ಮಾದರಿ ಸಂಸ್ಥಾನವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿತು. 1831ರ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಆಂತರಿಕ ಅರಮನೆಯ ಘರ್ಷಣೆಗಳಿಂದ ಮುಂದಿನ 50 ವರ್ಷಗಳ ತನಕ ಕಮಿಷನರುಗಳು ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಿದರು. ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡವಪುರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಾದ್ಯಂತ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕೆಲಸಗಳು ನಡೆದಿರುವುದು ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. 1817ರ ಮೇಲುಕೋಟೆಯ ಶಾಸನವೊಂದು ಕಲ್ಯಾಣಿಯ ವಾಯುವ್ಯದ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಭುವನೇಶ್ವರ ಮಂಟಪವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿರುವುದಾಗಿ ಮಾಹಿತಿ ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. 1818ರ ಕನ್ನಂಬಾಡಿಯ ಶಾಸನವೊಂದು ಗಂಗಡಿಕಾರನಾದ ಬೋರೇಗೌಡ ಎಂಬ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಮಹಾಕಾಳಿ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದುದರ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. 1829ರ ಶಾಸನವೊಂದು ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜರ ಆದೇಶದನುಸಾರವಾಗಿ ಪಿಳ್ಳೆ ಲೋಕಾಚಾರ್ಯರ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದನು.

1818ರ ಮೇಲುಕೋಟೆಯ ಶಾಸನವು ದೇವಾಲಯದ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ಪೂಜಾ ಉಪಕರಣಗಳು, ಬೆಲೆಬಾಳುವ ಆಭರಣಗಳು, ಹಳದಿ ಪೀಠಾಂಬರ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಕಾಣಿಕೆ ನೀಡಿದುದಲ್ಲದೆ ಮತ್ತು ಮಾಣಿಕ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವೈರಮುಡಿ ಕಿರೀಟವನ್ನು ಚಲುವನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. 1842ರ ಶಾಸನವೊಂದು ಲಿಂಗರಾಜಮ್ಮಣ್ಣಿಯವರು ಬೆಟ್ಟದ ನರಸಿಂಹನಿಗೆ ಬಂಗಾರದ ಕಿರೀಟವೊಂದನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಟ್ಟುದನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಮೈಸೂರು ಅರಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೇಲುಕೋಟೆಯು ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಮೇಲೈಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಲ್ಯಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಹಂತಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ಗೋಪುರ ನಿರ್ಮಾಣ, ಕೊಡುಗೆ, ಉಂಬಳಿ, ದಾನ, ಕಾಲುವೆ, ಕೆರೆ ಕಟ್ಟೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ಅಗ್ರಹಾರಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ, ಅರ್ಚಕರಿಗೆ ಮನೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ವೇತನ ಮುಂದುವರಿಕೆಗಳು ಮುಂತಾದವು ಯಾವ ಅಡೆ-ತಡೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ನಡೆದು ಬಂದವು. ವೈರಮುಡಿ ಮತ್ತು ಇನ್ನಿತರ ಪೂಜಾ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳು ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ

ವೈಭವೋಪೇತವಾಗಿ ಆಚರಣೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬಂದಿವೆ.

ನಾಲ್ಕಡಿಯವರು ಈ ನಾಡಿಗೆ ನೀಡಿರುವ ಕೊಡುಗೆಗಳು ಅವಿಸ್ಮರಣೀಯವಾದವುಗಳಾಗಿವೆ. ಕಾರ್ಖಾನೆ, ರೈಲು, ರಸ್ತೆ, ಶಿಕ್ಷಣ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯ, ಕೃಷಿ, ದಲಿತೋದ್ಧಾರ, ಮೀಸಲಾತಿ - ಹೀಗೆ ಶ್ರಮಿಸಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಆ ಭಾಗದ ದಲಿತರ ಆರಾಧ್ಯ ದೈವವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಂಬಾಡಿ ಕಟ್ಟಿ ಅಥವಾ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಸಾಗರದ ಅಣೆಕಟ್ಟಿಯಿಂದ ಪಾಂಡವಪುರ ತಾಲ್ಲೂಕು ಬಹುತೇಕ ನೀರಾವರಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ ಎಂದರೆ ನಾಲ್ಕಡಿಯವರ ಸಾಧನೆ ಸ್ತುತ್ಯಾರ್ಹವಾದುದಾಗಿದೆ.

ಈ ರೀತಿ ಗಂಗರಾದಿಯಾಗಿ ಮೈಸೂರು ಅರಸರವರವಿಗೂ ಈ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಆಳಿದ ಅರಸರುಗಳು ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಹಲವು ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಸರ್ವತೋಮುಖ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಾಗದ ಶಿಕ್ಷಣ, ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತದೆ.

ದಳವಾಯಿ ನಂಜರಾಜಯ್ಯನ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ರಾಜರುಗಳು ದುರ್ಬಲರಾಗಿದ್ದರು. ತಿರುವಾಂಕೂರು, ಆರ್ಕಾಟ್ ಹಾಗೂ ಮರಾಠರ ದಾಳಿಗಳಿಂದ ಮೈಸೂರು ದಿವಾಳಿಯಾಗಿತ್ತಲ್ಲದೆ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಲು ನಂಜರಾಜಯ್ಯ ವಿಫಲನಾಗಿದ್ದನು. ಇವರ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೈನಿಕನಾಗಿ ವೃತ್ತಿ ಆರಂಭಿಸಿದ ಹೈದರನು ತನ್ನ ಚುರುಕುತನದಿಂದಾಗಿ ಸೇನಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಹೆಸರು ಮಾಡಿದ್ದನು. ಮರಾಠರನ್ನು ಹೊಡೆದೋಡಿಸಲು ಮೈಸೂರಿನ ದಳವಾಯಿಯಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡು 1761ರಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದನು. ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ನಿರ್ನಾಮ ಮಾಡಿ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ವಿಲೀನ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಅಂಥವುಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಬಿದನೂರು, ಮಲಬಾರ್‌ಗಳು ಸೇರಿದವು.

ಹೈದರನ ಏಳಿಗೆಯನ್ನು ಸಹಿಸದ ಇಂಗ್ಲಿಷರು, ಮರಾಠರು ಮತ್ತು ಹೈದರಾಬಾದಿನ ನಿಜಾಮರುಗಳ ಮೇಲೆ ಹೈದರನು ಯುದ್ಧ ಸಾರಿದನು. 1766ರಲ್ಲಿ ಒಂದನೇ ಮೈಸೂರು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷರು ಸೋತು ಅವಮಾನಿತರಾದರು. ತಮ್ಮ ಸೇಡನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಹೈದರನು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಆಧುನೀಕರಣಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಸಿದ್ಧತೆಗಳನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಬ್ರಿಟಿಷರ ಶಿಸ್ತುಬದ್ಧವಾದ ಸೈನ್ಯದ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡಲು ಸ್ಥಳೀಯ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಶತ್ರುಗಳಾದ ಫ್ರೆಂಚರ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಅವರಿಗೆ ಕರೆ ಕಳುಹಿಸಲಾಯಿತು. ಫ್ರೆಂಚರು ಮೈಸೂರು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳಲು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಂದಿಳಿದರು. ಫ್ರೆಂಚ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ತಮ್ಮ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಇರಲು ಇಚ್ಛಿಸದೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶಿಬಿರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವಂತೆ ಕೋರಿದರು. ಪೂರ್ವ ದಿಕ್ಕಿನ ಕರಿಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಕಾವಲು ಸೇನಾ ಶಿಬಿರವಿರುವುದರಿಂದ ಸುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ ಫ್ರೆಂಚ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ

ಹಿರೋಡೆಯ ಕುಂತಿಬೆಟ್ಟದ ತಪ್ಪಲನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು.

ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ತೋಣ್ಣೂರು ಕೆರೆ ಹಾಗೂ ಅದರ ನೀರಿನ ಬಳಕೆಗೆ ಪಾಂಡವಪುರದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ನೀರು ಸಂಗ್ರಹಣಾ ಕೆರೆ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದುದರಿಂದ ನೀರಿನ ಅನುಕೂಲ ಉತ್ತಮವಾಗಿತ್ತು. ಹಿರೋಡೆಯ ಪೂರ್ವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಬೆಟ್ಟದ ಬುಡಗಳಲ್ಲಿ ಫೆಂಚರು ತಮ್ಮ ಸೈನಿಕರು, ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ಒಂಟೆ, ಎತ್ತು, ಕೋಣ, ಹಸುಗಳಾದಿಯಾಗಿ ಬಿಡಾರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಬಿಡಾರ, ಲಾಯ, ಕೊಟ್ಟಿಗೆ ಮುಂತಾದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಡಲಾಯಿತು. ಸ್ಥಳೀಯ ಯುದ್ಧ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಾದ ಕತ್ತಿ, ಕೊಡಲಿ, ಗುರಾಣಿ, ಭರ್ಜಿ, ಬಂದೂಕು, ಪಿಸ್ತೂಲು, ಫಿರಂಗಿಗಳು ಸಂಗ್ರಹಣಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದವು. ಫೆಂಚ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಸೈನಿಕರು ಆ ಬೆಟ್ಟದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಫೆಂಚರ ಇಡೀ ದಂಡು ಅಲ್ಲಿ ಬೀಡು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಪಾಂಡವಪುರವನ್ನು ಹಿಂದೆ 'ಫೆಂಚ್ ರಾಕ್ಸ್, ದಂಡು' ಎಂಬ ಪರ್ಯಾಯ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆನ್ನಲಾಗಿದೆ.

ಹಿರೋಡೆಯ ಸೇನಾಶಿಬಿರವನ್ನು ಸೇರಿದ ಫೆಂಚ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ರಣರಂಗದ ಕಸರತ್ತುಗಳು, ಕವಾಯಿತು, ಪರೀಕ್ಷಾ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೈದರಾಲಿಯು ಫೆಂಚ್ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತಹ ಕವಾಯಿತು ಮೈದಾನ, ಬಿಡಾರ, ಅಡಿಗಮನೆ, ಊಟದ ಮನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ ಅವರ ಸೇವೆಗಾಗಿ ನೌಕರರುಗಳನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಿದನು. "ಅಲ್ಲಿಯ ನೌಕರರು ಹಾಗೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ನರಸಿಂಗರಾಯರನ್ನು ನೇಮಿಸಿದನು".⁶ ನರಸಿಂಗರಾವ್‌ರವರು ಮಾಣಿಕನಹಳ್ಳಿಯ ಶಾನುಭೋಗ ಹಾಗೂ ಪಾಳೇಗಾರರಾಗಿದ್ದ ಬೆಳ್ಳಾಳೆ ಅರಸರ ಸಹಾಯಕರಾದ ವೆಂಕಟರಾಯರ ಪುತ್ರರಾಗಿದ್ದರು. ಹಿರೋಡೆಯ ಫೆಂಚ್ ಸೈನಿಕ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ದಿನನಿತ್ಯದ ಆಹಾರ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು, ಬಟ್ಟೆ, ಹೊದಿಕೆ, ಚೀಲ, ಯುದ್ಧ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಪೂರಕ ಉಪಕರಣಗಳು, ಕುದುರೆ, ಒಂಟೆ, ಆನೆ, ಎತ್ತುಗಳು, ಗಾಡಿಗಳು, ಆಯುಧಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಿಂದ ಸರಬರಾಜು ಮಾಡುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಫೆಂಚ್ ಶಿಬಿರದ ಅಧಿಕಾರಿ, ಸೈನಿಕ ಹಾಗೂ ನೌಕರರುಗಳಿಗೆ ನೀಡುವ ವೇತನದ ಲೆಕ್ಕ ಹಾಗೂ ಫೆಂಚ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ವೈಯಕ್ತಿಕ ವಿವರಗಳು ನರಸಿಂಗರಾಯರ ಬಳಿ ಇರುತ್ತಿತ್ತು.⁷ ಫೆಂಚರ ಒಡನಾಟ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಂದಾಗಿ ರಾಯರು ಅವರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದ್ದುದಾಗಿ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಶತ್ರುಗಳ ಚಲನವಲನವನ್ನು ಗಮನಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಬೆಟ್ಟದ ತುದಿಯವರೆಗೂ ಸುತ್ತಾಡಿ ಕಾವಲು ಕಾಯಲು ಒಂದು ಆಯಕಟ್ಟಿನ ಜಾಗವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡರು. "ಬೆಟ್ಟದ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕಲ್ಲಿನ ಕಂಬವನ್ನು ನೆಟ್ಟು ಆ ಕಂಬಕ್ಕೆ ಫ್ರಾನ್ಸ್‌ನಿಂದ ತರಿಸಲಾದ ದೂರದರ್ಶಕ ಯಂತ್ರವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿದರು. ಈ ದೂರದರ್ಶಕ ಯಂತ್ರದ ಮಸೂರಗಳು ಬಹಳ ಶಕ್ತಿಯುತವಾಗಿದ್ದು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ

ಸುಮಾರು ಐದು-ಹತ್ತು ಮೈಲುಗಳ ದೂರದ ವಸ್ತುವನ್ನು ನಿಖರವಾಗಿ ನೋಡಬಹುದಿತ್ತು”.⁸ ಕಂಬದ ಸುತ್ತಲೂ ಈ ಯಂತ್ರ ತಿರುಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಯಾವ ದಿಕ್ಕಿಗಾದರೂ ನೋಡಲು ಅನುಕೂಲವಿತ್ತು. ದೂರದರ್ಶನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕನ್ನಡಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳನ್ನು ಹಾಯಿಸಿ ಕಾವಲು ಸ್ಥಾನ, ಬೆಟ್ಟದ ಕೆಳಗಿನ ಕುದುರೆಲಾಯ, ಸೈನ್ಯ ಶಿಬಿರದ ಕಡೆ ತಿರುಗಿಸಿದರೆ ಅದರ ಮೂಲಕ ಯಾವುದೇ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕೂಡಲೇ ತಿಳಿಸುವ ಸನ್ನೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿದ್ದಿತು. ರಾತ್ರಿವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಸೈನಿಕರು ಉರಿಯುವ ಕೊಳ್ಳಿಗಳನ್ನೇ ಸಂಕೇತಗಳಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಫ್ರೆಂಚ್ ಸೈನಿಕರು ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಬಂಡೆಗಲ್ಲುಗಳ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಸ್ಥಳೀಯರು ಅವುಗಳನ್ನು ‘ಫ್ರೆಂಚ್ ರಾಕ್ಸ್’ ಎಂದು ಕರೆದರು.

ಹಿರೋಡೆಯಲ್ಲಿ ಹೈದರಾಲಿಯ ಕಾಲದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಟಿಪ್ಪು ಸುಲ್ತಾನನ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಬಹಳ ದೀರ್ಘಕಾಲದವರೆಗೆ ಫ್ರೆಂಚ್ ಸೈನ್ಯ ಇಲ್ಲಿ ಬೀಡು ಬಿಟ್ಟಿತ್ತೆನ್ನಲಾಗಿದೆ. ‘ಮೊಸಿಯೋ ಲಾಲಿ’ ಎಂಬ ಫ್ರೆಂಚ್ ಸೇನಾಧಿಕಾರಿಯು ಸೈನ್ಯದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಾಗಿದ್ದು ಸೈನಿಕರು ಹಾಗೂ ಸುಲ್ತಾನನೊಡನೆ ಸೌಜನ್ಯದಿಂದ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಸೈನಿಕರ ನಿಷ್ಠೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಸಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಂಬಿಕೆಯಿದ್ದವನಾಗಿದ್ದನು. ಸೈನಿಕರೂ ಸಹ ನಮ್ಮತೆಗೆ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದರು. ಫ್ರೆಂಚ್ ಸೇನಾ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗಳನ್ನು ಐದು ಪಂಗಡಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು:

1. ಯುದ್ಧ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿಗೊಂಡ ನಿಪುಣರು
2. ಕೋಟೆ ನಿರ್ಮಾಣ ಹಾಗೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸುವ ಕುಶಲಿಗಳು
3. ಸಿಡಿಮದ್ದು ಹಾಗೂ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರ ತಯಾರಿಕಾ ನಿಪುಣರು
4. ಫಿರಂಗಿ ಹಾರಿಸುವ ನಿಪುಣರು
5. ಕರಾಜಿಕರು, ಭಾಷಾಂತರಿಗಳು ಹಾಗೂ ಇತರರು

ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳೂ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

“ಬ್ರಿಟಿಷರನ್ನು ಭಾರತದಿಂದ ಹೊಡೆದೋಡಿಸಲು ಹೈದರನು ದೇಶೀಯ ರಾಜರುಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಣ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದನು. 1780ರಲ್ಲಿ ಆರ್ಕಾಟನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು”.⁹ ಹೈದರನು ದಾಳಿ ಮಾಡಲು ಹೊರಟಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಫ್ರೆಂಚ್ ಸೈನಿಕರ ವಿವಿಧ ಪಡೆಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಸರ್ ಹೆಕ್ಟರ್ ಮತ್ತು ಮನ್ರೋ ಎಂಬ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸೇನಾಧಿಪತಿಯ ನೇತೃತ್ವದ ಪಡೆಯು ಆಂಧ್ರದ ಪೆರಬಾಕನಲ್ಲಿ ಟಿಪ್ಪುವಿನ ಪಡೆಯನ್ನು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಿತು. ನಂತರ ಹೈದರ್ ಹಾಗೂ ಟಿಪ್ಪು ಪಡೆಗಳು ಜಂಟಿಯಾಗಿ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಮೇಲೆ ಗುಂಟೂರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ದಾಳಿ ನಡೆಸಿತು. ಕರ್ನಲ್ ಬೈಲಿಯು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸೇನಾಪತಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಅವರ ಸೈನ್ಯ ಶಿಸ್ತುಬದ್ಧ ಹೋರಾಟದಿಂದ

ಹೈದರನ ಸೈನ್ಯ ಚದುರಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಫ್ರೆಂಚ್ ಸೇನಾಧಿಕಾರಿ ಮೊಸಿಲಿಯೋ ಲಾಲಿಯು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಒಗ್ಗೂಡಿಸಿ ಹೋರಾಟದ ದಿಕ್ಕನ್ನು ಬದಲಿಸಿ ಶಿಸ್ತುಬದ್ಧವಾಗಿ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಮುನ್ನುಗ್ಗಲಾಗಿ ಹೈದರನು ಜಯಗಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಫ್ರೆಂಚ್ ಪಡೆಗಳು ಹೈದರನೊಡಗೂಡಿ ಇದೇ ಪಾಂಡವಪುರದಿಂದ ಜತೆಗೂಡಿ ಹೋಗಿದ್ದುದು ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಬ್ರಿಟಿಷರು ಸೋತು ಶಾಂತಿ ಪತಾಕೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಶರಣಾದುದನ್ನು ಫ್ರೆಂಚ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೇ ಹೈದರನಿಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ದಿಗ್ವಿಜಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾದ ಫ್ರೆಂಚ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಹೈದರನಿಂದ ಸನ್ಮಾನಿತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಹೈದರನ ಮರಣಾನಂತರ ಟಿಪ್ಪುವು ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಪಡೆದನು. ಬೇಸಿಗೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾವೇರಿ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣ ಇಳಿಮುಖವಾಗುವುದರಿಂದ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣವು ಸುಲಭವಾಗಿ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ನದಿ ದಾಟಲು, ದಾಳಿ ಮಾಡಲು ಅನುಕೂಲಕರವಾಗಿದ್ದಿತು. ಪಟ್ಟಣದ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ನದಿಯಲ್ಲದೆ ಕೋಟೆಯ ಒಳಗಡೆಯೂ ನೀರಿನ ಕಾಲುವೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಸೂಕ್ತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೀರು ಹರಿಯುವಂತೆ ಹೊಸ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿದನು. ಕಾವೇರಿಯ ಉಪನದಿಗಳಾದ ಹೇಮಾವತಿ ಹಾಗೂ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ತೀರ್ಥ ನದಿಗಳ ಸಂಗಮ ಸ್ಥಳವಾದ ಕನ್ನಂಬಾಡಿಯಲ್ಲಿ 1794ರಲ್ಲಿ ಎಪ್ಪತ್ತು ಅಡಿಗಳ ಒಂದು ಅಣೆಕಟ್ಟಿಗೆ ಶಂಕುಸ್ಥಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದ ವ್ಯವಸಾಯ ಮತ್ತು ಶತ್ರುಗಳ ದಾಳಿಯ ವೇಳೆ ಸಂಗ್ರಹವಾದ ನೀರಿನ ಬಳಕೆಯಿಂದ ಕೋಟೆಗೆ ನದಿಗೆ ನೀರನ್ನು ಹಾಯಿಸಿ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವುದು ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಅತಿಯಾದ ಕಾಲಾವಕಾಶ ಹಾಗೂ ಹಣದ ಅಗತ್ಯತೆಯಿಂದ ಅದು ನೆನೆಗುದಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು.

ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ತೋಣ್ಣೂರು ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದ ನೀರು ಸಂಗ್ರಹವಾಗುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಶೇಖರಗೊಂಡ ನೀರು ಹಳ್ಳದ ಮುಖಾಂತರ ಹಿರೋಡೆ ಕೆರೆಗೆ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಕಾಲುವೆಯ ಮುಖಾಂತರ ಅದಕ್ಕೊಂದು ಹೊಸ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಬನಗಟ್ಟ, ಕೆನ್ನಾಳುಗಳ ಮೂಲಕ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಪಶ್ಚಿಮ ಕಾವೇರಿಯ ದೆಹಲಿ ದ್ವಾರದ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕೆರೆಯ ನೀರಿನ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದನು. ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಕಡೆ ನೀರಿನ ಒಡ್ಡುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳು ಹಿರೋಡೆಯಲ್ಲಿ ತಂಗಿದ್ದ ಫ್ರೆಂಚ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ನಿರ್ದೇಶನದ ಮೇರೆಗೆ ಮತ್ತು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು.

ಹೀಗೆ ಒಂದು ಪಾಳೆಪಟ್ಟಾಗಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿದ ಉಮ್ಮತ್ತೂರು ಪಾಳೆಪಟ್ಟು ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ ಹಾಗೂ ಬಲಿಷ್ಠ ಸಂಸ್ಥಾನವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಸಾಮಾಜಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಎತ್ತರದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು:

1. ಗೋಪಾಲ್ ಬಿ.ಆರ್. (ಸಂ), (1977), ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಯಾ ಕರ್ನಾಟಕ (ಸಂಪುಟ 6), ಮೈಸೂರು: ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ. (ಶಾಸನ ಸಂ. 214)
2. ಗೋಪಾಲ್ ಬಿ.ಆರ್. (ಸಂ), (1977), ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಯಾ ಕರ್ನಾಟಕ (ಸಂಪುಟ 6), ಮೈಸೂರು: ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ. (ಶಾಸನ ಸಂ. 169)
3. ಪಾಲಾಕ್ಷ, (2000), ಸಮಗ್ರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ತಿಪಟೂರು: ಶಶಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪು.ಸಂ. 49
4. ಮಂಜುನಾಥ್ ಎಂ.ಜಿ., ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಮಾಹಿತಿ (ಅಪ್ರಕಟಿತ).
5. ಗೋಪಾಲ್ ಬಿ.ಆರ್. (ಸಂ), (1977), ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಯಾ ಕರ್ನಾಟಕ (ಸಂಪುಟ 6), ಮೈಸೂರು: ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ. (ಶಾಸನ ಸಂ. 171-197)
6. ಬದರಿನಾಥ್, (2008), ಲೋಕಪಾವನ ಸ್ಮರಣ ಸಂಚಿಕೆ (ಸಂ. ಎಂ. ಕೃಷ್ಣೇಗೌಡ). ಮಂಡ್ಯ, ಪು.ಸಂ. 361
7. ಅದೇ, ಪು.ಸಂ. 361
8. ಅದೇ, ಪು.ಸಂ. 361
9. ಪಾಲಾಕ್ಷ, (2000), ಸಮಗ್ರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ತಿಪಟೂರು: ಶಶಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪು.ಸಂ. 44

Funding:

This study was not funded by any grant.

Conflict of interest:

The Authors have no conflict of interest to declare that they are relevant to the content of this article.

About the License:

© The Authors 2024. The text of this article is open access and licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.